

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
МАЛОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВІТОЛЬДА
ПЛЕЦЬКОГО В М. ОСВЕНЦІМ (ПОЛЬЩА)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ У СЛУПСЬКУ (ПОЛЬЩА)**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
II Міжнародної науково-практичної конференції**

**Мукачево
12-13 травня 2022 року**

УДК [005.332.2:001:378]:339.92(477:4)(043.2)

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 18 від «10» травня 2022 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2022 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2022. 495 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми менеджменту, туризму, розвитку індустрії гостинності та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ЧЕКАН О. І. Теоретико-методологічні аспекти освітнього процесу сучасного дошкільника з ООП	211
ЧЕКАН О. І., ДОЧИНЕЦЬ Г. Д., ВОВЧОК В. М. Ігрова діяльність як чинник розвитку зв'язного мовлення дітей із ЗНМ	213
ЧЕКАН О. І., ЛУКАЧИНА Л. В., ЧУБИРКО К. Я. Наукові підходи щодо розвитку ігрової діяльності у дитини- дошкільника, що має ООП	215
ЧЕКАН О. І., МАРКУСЬ Ю. М., МАТЬОЛА І. В. Особливості пізнавальної діяльності дітей з ООП	216
ЧЕРЕПАНЯ М.Т. Соціальні інституції Закарпаття першої половини ХХ століття	218
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., МАТЕНЬКО Д. Театралізована діяльність у ЗДО як засіб музично-естетичного розвитку дітей	220
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ЧЕХ Н. Особливості формування соціально-моральної особистості в умовах співпраці закладу дошкільної освіти і сім'ї	222
ЧОВРІЙ С. Ю. Актуалізація ретродосвіду присвоєння кваліфікації вчителям початкових шкіл на Закарпатті (друга половина ХІХ – 40-і роки ХХ століття)	224
ШВАРДАК М.В. Особливості прийняття управлінських рішень керівником закладу освіти	226
ШВАРДАК М. В., ГИЧКА Т. І. Якість освіти: суть поняття та особливості оцінювання	227
ШКРІБА С. Стежками дитинства Івана Ющука	229
ШУТІЙ М.В., КУЗЬМА-КАЧУР М.І. Використання методів проблемного навчання на уроках у початковій школі	231

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

БАРЧІЙ М.С., ВОРОНОВА О.Ю. Психологічні аспекти дистанційного навчання в сучасних умовах.....	234
БОБИРЄВА О.С. Концептуальний, змістовий та процесуальний рівень розробки інтерактивних технологій під час формування фахової компетентності у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	236
БРЕЦКО І. І., ВАРГА В.С., БУЧМЕЙ І.І. Психологічні особливості становлення емоційної компетентності студентів.....	238
ВАРГА В.-Д.М., БАРНА Х.В. Характеристика рівнів загального недорозвинення мовлення.....	240
ВАРГА В.С., БУЧМЕЙ І.І., КИСЛЯК Н.С. Психологічні особливості старшого шкільного віку.....	241
ВЛАСЮК С.І., ЧЕРЕПАНЯ Н.І. Фактори впливу на формування психофізичного здоров'я дітей дошкільного віку.....	243
ГАВРИШКО С.Г., ІЛЬКАНИЧ Н. М. Особливості мотивації учнів початкової школи до занять фізичними вправами.....	245
ГАРАПКО В. І. Роль групової роботи у навчанні писемного мовлення англійською мовою старшокласників.....	247
HERSTSOVSKA N., HUDACHEK V. Components of the content of lexical competence.....	249
ГЛАГОЛА Є., ТЕЛИЧКО Н. Комунікативний підхід як основа методики формування англомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи.....	250
ДЕЯК В.В., ІВАНОВА В.В. Психолого-педагогічні засади словесної творчості дітей дошкільного віку.....	252

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Становлення творчої діяльності дітей традиційно розглядається психологами у зв'язку з розвитком уяви [1; 2; 4; 6]. У вітчизняній науці основною є ідея Л.С.Виготського про те, що уява соціальна за своєю природою є відображенням навколишньої дійсності і зароджується в дошкільному дитинстві [2].

О.В.Запорожець, О.М.Дьяченко довели важливість і необхідність вивчення специфіки уяви, його закономірностей, що впливають на загальний розвиток дитини [3; 4]. Відповідно до загальноприйнятої у вітчизняній науці ідеї Л.С.Виготського, уява починає розвиватися в грі [2], а потім продовжує свій розвиток в інших видах діяльності: в конструктивній, образотворчій, музичній, літературно-художній.

Теоретичні та експериментальні дослідження [1; 2; 4; 6] доводять, що уява дошкільника має ряд особливостей: велика емоційність, яскравість, рухливість і мінливість образів, орієнтування на задані зразки, недосконалість моделюючого механізму уяви. У дошкільному віці уява має мимовільний характер і є відтворюючою.

Всі дослідники сходяться на думці, що уява може розвинути до високого рівня лише під керівництвом дорослого. У роботах О.М.Дьяченко представлені загальні механізми та етапи розвитку уяви [3]. Як умови, що найбільше сприяють розвитку дитячої уяви та перетворенню репродуктивної уяви, що механічно відтворює дійсність, у творчу, у дослідженнях Дж.Сміта, Є.Є.Кравцова розглядаються фізичні, соціально-емоційні, психологічні, інтелектуальні фактори.

Прояву творчості сприяє також образність мислення дошкільника. Вона забезпечує свіжість, нешаблонність дитячого сприйняття світу, сприяє розвитку уяви та фантазії [1; 3; 4 та ін.). О.В.Запорожець багаторазово у своїх роботах підкреслював, що образний характер дитячого мислення треба розглядати як гідність і розвивати його саме в дошкільному віці, так як воно лежить в основі творчої діяльності художників, письменників, конструкторів і т.п. Недооцінка його розвитку негативно позначається в подальшому. Дослідження динаміки розвитку образного художнього мислення свідчать, що втрати у розвитку цього виду мислення в дошкільному та молодшому шкільному віці непоправні в період зрілості.

У старшому дошкільному віці дитина починає опановувати основні операції логічного мислення, необхідними для творчого процесу. Це проявляється у виділенні та стійкості цілепокладання в діяльності. Г.О.Люблинская пише: «Це підтверджується тим, що все більше уваги починають приділяти ідеї, тобто задуму свого твору» [5, с.234-235].

Л.С.Виготський також наголошує на появі задуму у діяльності старших дошкільнят і характеризує цей факт як перехід дітей від репродуктивної діяльності до творчої [2].

Словесна творчість як будь-яке художнє явище вимагає від сприймаючого відповідної сенсорної готовності, певного рівня розвитку сприйняття [1]. Під художнім сприйняттям розуміється специфічне пізнання дійсності, що відбувається у формі художніх образів [1; 4]. При цьому сприйняття носить не пасивний, формальний, а активний, перетворюючий характер, оскільки у процесі сприйняття художнього твору немає передачі готового авторського змісту, бо в кожній людини виникає власне розуміння художнього образу.

Художнє сприйняття є творчим процесом, близьким за змістом до художнього сприйняття. О.В.Запорожець зазначав: «Мистецтво бути глядачем, читачем, слухачем – нелегке мистецтво, воно вимагає вміння відгукуватися з відкритим розумом і серцем тому, що створив художник, щоб разом із ним думати і переживати з приводу того, що він створив».

Художнє сприйняття дитиною літературних творів пов'язане з розвитком у дітей психологічних процесів, поглибленням знань про навколишній світ, збагаченням життєвого досвіду дітей, вихованням у них естетичних і моральних почуттів і розвивається поетапно протягом усього життя від наївної участі в зображуваних подіях до складніших форм естетичного сприйняття. Особливо значні ці зміни у період дошкільного дитинства [1; 2 та інших.].

Сприйняття художніх творів і словесна творчість зв'язуються воедино за допомогою поетичного слуху. Б.М.Теплов зазначає, що для успішної літературної творчості необхідне тонке сприйняття мовлення, що звучить. На його думку, поняття «поетичний слух», яке з психологічної точки зору так само «законне і необхідне, як і поняття «музичний слух». Без наявності «поетичного слуху», тобто без дуже тонкого розвитку «бачення» і «чуття» не можна успішно займатися літературною творчістю.

Так, О.С.Ушакова вважає, що в основі словесної творчості лежить сприйняття творів художньої літератури, усної народної творчості, у тому числі і малих фольклорних форм (прислів'я, приказки, загадки, фразеологізми) в єдності змісту та художньої форми. При цьому поетичний слух слід розуміти ширше, як таке, що відноситься до сприйняття будь-яких творів, не тільки поетичного жанру. «Поетичний слух – це здатність відчувати виразні засоби художнього мовлення, розрізняти жанри, розуміти їх особливості, і навіть вміння усвідомлювати зв'язок компонентів художньої форми із змістом літературного твору».

Таким чином, для активної та успішної участі дитини в словесній творчості необхідна психологічна платформа у вигляді розвинених уяви, мислення, сприйняття.

Література

1. Венгер Н. Б. Пути к развитию детского творчества. *Дошкольное воспитание*. 1983. № 11. С. 32–35.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб., 1997. 96 с.

3. Дьяченко О. М. Развитие воображения в дошкольном детстве: автореф. дисс. ... д-ра психол. наук. Москва, 1990. 31 с.
4. Запорожец А. В. К вопросу об обучении, воспитании и развитии детей 6-летнего возраста. *Советская педагогика*. 1973. № 1. С. 30–36.
5. Люблинская А. А. Очерки психического развития ребенка. Москва: Просвещение, 1965. 235 с.
6. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва: Педагогика, 1978. 304 с.

УДК 159.922.76-056.45:165.62:314/316

ДОРОГІЙ Р.Е., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.
Мукачівський державний університет

ДІТИ-ІНДИГО ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

В юних очах сучасної дитини прихований цілий світ, у якому живе мудрість, справедливість, патріотизм і безліч відтінків сприймання всесвіту. Це одночасно чутлива і жорстока, непосидюча і безініціативна, прагматична і сентиментальна особистість. Сучасні діти живуть в інформаційному просторі, вони в ньому як риба у воді, чим досить часто викликають обурення у людей старшого покоління. Вони, будучи ще зовсім дітьми, чітко знають, що їм потрібно, а що зайве в житті. І намагатися виліпити з них те, що треба батькам у більшості випадків не вдається, а якщо і вдається то викликає спротив і агресію. Розглянемо детальніше, хто ж вони, сучасні діти?

Діти-індиго – термін, який останнім часом все частіше доводиться зустрічати. Це діти, які від народження мають особливі здібності, їм дуже легко даються іноземні мови, вони надзвичайно талановиті – співають, малюють, пишуть вірші, танцюють, підбирають мелодії на музичних інструментах та багато іншого [1]. В українській педагогіці термін «діти-індиго» з'явився зовсім нещодавно, і широко не використовується. Але в зарубіжжі ряд вчених у галузях психології, педагогіки, філософії та мистецтв досить серйозно ставляться до проблем взаємодії з такими дітьми на різних рівнях: побутового спілкування, навчання, розвитку мистецьких здібностей тощо.

Лі Керолл [2] детально описав різні типи дітей індиго та особливості їхньої соціальної адаптації (рис. 1).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>